

2012 GÜNEYDOĞU ANADOLU MERCİMEK ÜRETİM ALANLARI GEZİ RAPORU

Gezi tarihi: 1-2 Haziran 2012

Katılımcılar: Mahmut ARSLAN, İsmail KÜSMENOĞLU, Hakan ÖZİÇ

Güneydoğu Anadolu bölgesinde pamuk ve mısır gibi sulu tarım bitkilerinin ekim alanının artmasıyla, mercimek üretim alanları her yıl azalmaktadır. Bu durum, 1990' lı yılların başlarında dile getirilmiştir.

Son yıllarla kıyaslandığında, üretim alanındaki bu azalma özellikle Urfa ve Mardin' de oldukça fazladır. Urfa' da Harran ovası ve Bozova bölgesinde GAP sulama projesinin tamamlanmasından sonra mercimek üretimleri sona ermiştir. Buğday, pamuk, mısır ve sebze bu alanlarda ana ürün haline gelmiştir. Son iki yılda bu durum Urfa' nın Hilvan, Siverek, ve Viranşehir bölgelerinde de ortaya çıkmıştır. Bu bölgelerde de mercimek ekilen alanların çoğu buğday, pamuk ve mısır üretimine dönmüştür. Ekim alanında en çok azalma, geçmişte mercimek üretiminin en az 1/3' ünü gerçekleştiren Urfa' dadır. Urfa' ya ek olarak, mercimeğin ikinci en büyük yetiştirildiği il olan Mardin' de özellikle Kızıltepe bölgesinde, ekim alanında oldukça büyük bir azalma söz konusudur. Buna karşın , Gaziantep' te son on yılda nohutun yerini alan mercimeğin ekiminde artış olmuştur. Üretim alanında en stabil il Diyarbakır olarak görünmektedir. Diyarbakır' da ekim alanı her yıl az çok sabit kalmaktadır ve Güneydoğu' nun en çok mercimek ekimi yapılan bölgesidir.

Mercimek verimleri bu yıl tüm bölgelerde genel olarak çok iyidir. Gerçek şu ki, mercimeğin verimliliğinde son on yıl içerisinde bu yılın en iyi yıllardan birisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Mercimeğin bitki gelişme döneminde yağın yağmur miktarı, bu yıl ortalamadan altındadır, yağış eksikliği Diyarbakır' ın Çınar ilçesinde çok şiddetli olmuştur. Sulanabilir alanlarda, özellikle Suruç ve Kızıltepe`de mercimek tarlalarında sulama yapılmıştır, bu nedenle yetersiz kalan yağmurun olumsuz etkileri ortadan kaldırılmıştır. mercimeğin geniş alanlarda ekildiği bölgelerde, az olan yağmur mercimek üretimi için bir avantaja dönüşmüştür. Uzun bitki boyuna sahip olan Fırat 87 isimli mercimek çeşidi Fusarium ssp. (Solgunluk)' ye yüksek dayanımından dolayı, Güneydoğu' daki hemen hemen tüm mercimek tarlalarına ekilmiştir. Fusarium mercimek ekilen bölgelerde toprak menşeyli bir hastalık olup hassas bitkiler ekildiğinde bitkilerin tamamını öldüren bir hastalıktır. Güneydoğu' nun geniş arazilerinde, yağmur miktarı fazla olduğu ya da normal seviyede olduğu zaman yatma yaygındır, bunun nedeni Fırat 87 isimli mercimek çeşidinin yüksek bitki boyuna sahip olmasıdır. Çiftçiler, yabancı ot kontrolü için, ekimde fazla tohum

kullanılmaktadır. Birim alanda tohumluk miktarını artırmak bitki boyu gelişimini daha da teşvik eder. Bu durum, mercimeğin fungal bir hastalığı olan *Sclerotinia spp.*' ya neden olur ve bütün mercimek bitkilerinin ölümüne neden olur. Bu yıl yağışın az olmasından dolayı, bitki boyları daha kısadır ve yatma problemi görülmemiştir. Birim alandan tohum verimi tüm alanlar için tahmini 1.3–1.5 ton/ha civarlarındadır. Bazı alanlardan 2 ton/ha alınabileceği belirlenmiştir. Sadece Diyarbakır' ın batısında yağış eksikliğinin daha şiddetli olmasından dolayı verimin 0.7–0.9 ton/ha olarak ortalamanın altında olacağı tahmin edilmiştir.

Hasat ve harman işlemleri küçük alanlarda çoktan tamamlanmıştır. Daha geniş alanlarda hasat başlamıştır ve bazı tarlalarda tamamlanmıştır. Geniş alanlarda, ürün hasadı yağışın az olması nedeniyle en az 10 gün önce başlamıştır. En geç 20 Haziran' da bütün işlemler tamamlanmış ve mercimek pazara suulmuş olur.

Bölgelerde yabancı ot mücadelesi yapılmıştır. Bazı durumlarda, ot kontrolünde fazla kimyasal ilaç kullanılmasından dolayı bitkiler zara görmüştür. Yağış miktarının uzun yıllar ortalamasından az olmasından dolayı mercimek ekim alanlarında yabancı otların gelişmesi yavaş olmuş ve üretim alanlarında aşırı yabancı ot görülmemiştir.

Verimlilik artışı tane boyutunda azalmaya yol açacağı genel kuralının aksine bölgede tane iriliğinin arttığı gözlenmiştir. Tohumlar futbol tipi işlemesi içi daha geniş ve daha yuvarlak olması kullanışlıdır. Tohum rengi açık ve parlaktır. Tohumlarda kırışma ve hastalık belirtileri yoktur.

Genel olarak, üretim alanındaki azalmanın aksine, mercimeğin toplam üretiminde artış beklenmektedir. Birim alan verimi geçen yıllara göre bu yıl fazladır. İncelenen alan, Güneydoğu' da mercimek yetiştirme alanının % 90' ı kapsamaktadır.

İncelenen alanlardaki mevcut durum geçen yıl ile karşılaştırıldığında toplam üretimin Güneydoğuda 350-400.000 ton olması beklenmektedir. Bu orandaki bir üretim, Türkiye' nin iç talebini karşılamak için yeterli olmakla kalmayacak ve bu yıl kırmızı mercimek ihracatına da imkan sağlayacaktır.